

SLOVENSKA KNJIŽEVNOST V PRVI POLOVICI 20. STOL.

(DO 2. SVET. VOJNE)

DRUŽBENE IN KULTURNE RAZMERE

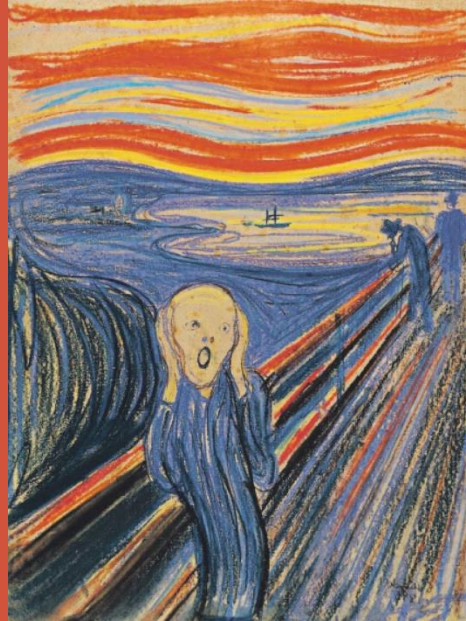
- 1918 razpade Avstro-Ogrska – Slovenci živijo mesec dni v Državi SHS, nato v Kraljevini SHS leta
- 1929 preimenovala v Kraljevino Jugoslavijo (vladala dinastija Karađorđević) – država bila izrazito centralistična, zavirala razvoj posameznih narodov
- 1920 – koroški plebiscit (Slovenci izgubili velik del etičnega ozemlja; del Primorske z Rapalsko pogodbo pripadel Italiji)
- 1929: šestojanuarska diktatura kralja Aleksandra
- komunistična partija pozivala kmete in delavce k enotnosti in upor

DRUŽBENE IN KULTURNE RAZMERE

- glavni problemi: nerešeno agrarno vprašanje, zadolževanje kmetov, narodnostni in verski spori, brezposelnost
- 30. leta: gospodarska kriza, velike socialne razlike
- Jugoslavija simpatizirala z Nemčijo in Italijo – marca 1941 pristop k trojnemu paktu burne demonstracije → napad na Jugoslavijo, 6. aprila 1941
- kljub nerešenim nacionalnim vprašanjem, slovenščina dobila več pravic
- postala učni jezik v šolah, uporabljala v uradih
- nastale številne kulturne ustanove: ljubljanska univerza – 1919, SAZU, narodni gledališči v Lj in Mb, delovalo je več založb, bogata publicistična dejavnost

KNJIŽEVNE SMERI

- po prvi vojni istočasno ustvarjali pisci različnih generacij in smeri
- še vedno močan vpliv **nove romantike** in **simbolizma** (Oton Župančič, Alojz Gradnik in mlajši pesniki)
- v epiki močan vpliv **realizma** (France Bevk, Janez Jalen)
- počasi se uveljavljajo modernejši pogledi na umetnost
- najmočnejši je bil vpliv **EKSPRESIONIZMA**
- kasneje pa mu sledi **SOCIALNI REALIZEM**

EKSPRESIONIZEM

(med leti 1918 in 1930)

MISELNOST

- vojna je v svetu zasejala KAOS, človeška družba je izgubila moralne vrednote
- človek v takšnem svetu občuti stisko in ogroženost
- rešitev je nova človeška skupnost, civilizacija – temeljila bo na bratstvu, humanosti in ljubezni
- človek se mora moralno preobraziti – to pa je mogoče le s trpljenjem
- Rešitev umetniki iščejo glede na svoje ideološko prepričanje v:
 - a) revoluciji – smer: SOCIALNI EKSPRESIONIZEM
 - b) veri – smer: RELIGIOZNI EKSPRESIONIZEM

ZNAČILNOSTI EKSPRESIONIZMA

- beseda iz fr. expression = iztis (nasprotje impresionizmu) – v slikarstvu najbolj znana slik Edvarda Muncha – Krik (naslovnica odseka)
- iztis notranjega, subjektivnega umetnikovega doživetja, njegovega psihičnega stanja, stiske – ustvarjanje „sveta iz duše“
- teme: usoda, osamljenost, smrt, človečnost, pravičnost, svoboda, razklanost, stiska, konec civilizacije
- VIZIJE – VIDENJE prihodnosti
- slog: neurejen ritem, ponavljanja, prevladujejo samostalniki, beseda je pomembnejša od stavka, raztrgani stavki, verzi so razbiti na zvočne prvine, ostre in kontrastne barve (zlasti RDEČA in ČRNA) – postajajo simbol

LITERARNE ZVRSTI IN PREDSTAVNIKI

- Najbolj uveljavil v liriki – pesem močno moderniziral: opustil sklenjene kitične oblike, uvedel svobodni verz (**Srečko Kosovel**)
- malo je bilo dramatike – predvsem groteskna, s prvinami simbolističnega gledališča (**Slavko Grum**)
- Epike zelo malo, predvsem krajša – novele in črtice, tudi precej grotesne (**Ivan Potrč**)